

19
74

HET
VERHAAL
VAN
**MERCKX,
CRUIJFF,
ALI
EN JAN WAUTERS**

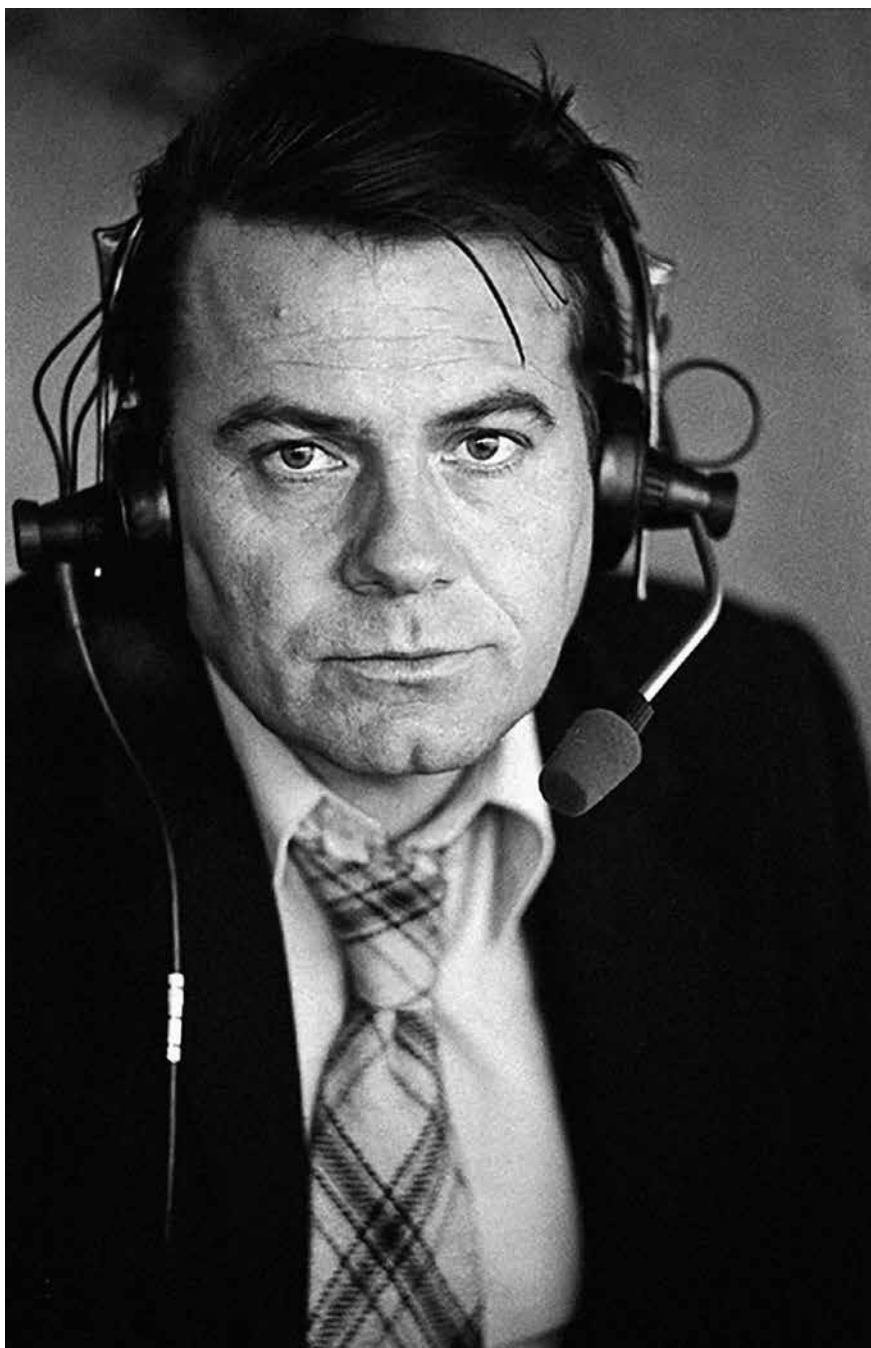
BENNO WAUTERS

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

INHOUD

Een druk sportjaar	9
Jan, zichzelf op de radio	12
Jan op bezoek bij Ali	17
Ali 1974: The Rumble in the Jungle	30
Jan, de voetbalman	43
Crujff 1974: nooit wereldkampioen	54
Jan op bezoek bij Crujff	74
Jan, de wielerman	82
Het ijkpunt Merckx	90
Jan op bezoek bij Merckx	98
Merckx 1974: de laatste Tour, de laatste Giro, het laatste WK	126
Benno, de coureur	142
Jan en het afscheid van de radio	155
Jan en het afscheid van het leven	162
1974: epiloog	166

1974

De eerste VW Golf.

Abba wint het Eurovisiesongfestival.

Isabel Perón (Argentinië) wordt de eerste vrouwelijke president ter wereld.

Jimmy Connors wordt de nummer 1 van de wereld in het mannentennis.

Turkije bezet een deel van Cyprus.

Monty Python and the Holy Grail is de meest gewaardeerde film.

Richard Nixon treedt af als Amerikaans president na het Watergateschandaal.

Piratenzender Radio Veronica stopt ermee.

Australopithecus 'Lucy' wordt gevonden in Ethiopië.

De PLO wordt de officiële vertegenwoordiger van het Palestijnse volk.

Rubiks kubus wordt uitgevonden.

Kinderen kijken naar *Black Beauty*, *De man van zes miljoen* en *Paulus de boskabouter* op televisie.

De BRT verhuist van het Flageyplein naar de Reyerslaan.

Leonardo DiCaprio wordt geboren.

'Seasons in the Sun' van Terry Jacks is de grootste hit van het jaar.

Luchtvaartpionier Charles Lindbergh sterft.

Leo Tindemans wordt premier van België.

EEN DRUK SPORTJAAR

Ik ben zeven jaar in 1974. Ik woon in Hingene, bij Bornem, met mijn vader Jan, mijn moeder Thérèse en mijn broers Evert en Martijn. Vader Jan Wauters, kind van kruideniers uit Kalfort, nabij Puurs, is zelden thuis.

Tijdens zijn studies Germaanse filologie in Leuven leert hij dichter Herman de Coninck en het latere *Humo*-icoon Guy Mortier kennen. Hij dweept met Nederland en mooi Nederlands. Op aangeven van zijn grote leermeester Piet Theys treedt hij in 1964 in dienst van de Belgische Radio- en Televisieomroep, als sportredacteur bij de radio. Zijn sportcollega's bij de BRT zijn die eerste jaren onder meer Fred De Bruyne, Rik De Saedeleer, Hugo Symons, Daniel Mortier, Louis De Pelsmaeker, Carlos De Veene en Marc Stassijns. Al snel wordt hij een coryfee op de radio.

In de Giro van 1969 raakt hij op voorspraak van Martin Van den Bossche, teamgenoot van Merckx en dorpsgenoot van mijn vader, de kamer binnen van Eddy Merckx, die hevig wenend zijn onschuld uitschreeuwt – de rozetruidrager is net betrap op doping en moet de koers verlaten. Een audiofragment dat legendarisch wordt.

Vader Jan Wauters mag en wil steeds meer doen op de radio. Hij verslaat niet alleen het wielrennen, maar ook het voetbal en de Olympische Spelen. Altijd weer de hort op.

Als radioreporter heeft hij altijd wielrennen en voetbal gecombineerd, een vrij zeldzame combinatie in de sportjournalistiek. Hij was daarin evenveel kannibaal als Merckx als wielrenner. Hij pakte alles aan wat kon. Hij deelde liever niet, deelde liever niet uit.

Tot 1992. Toen won Lotto-renner Peter De Clercq een rit in de Tour, en moest hij er als vijftigplusser achteraan rennen voor een

interviewtje. Diezelfde De Clercq had mij in 1985 als junior-wielrenner in de finale van een kermiskoers nog een paar duizend frank aangeboden om hem te laten winnen. Ik weigerde, en won zelf. Na 1992 stopte mijn vader met wielerverslaggeving. Als voetbalverslaggever ging hij nog door tot en met het EK in België en Nederland in 2000. Dan ging hij met pensioen.

In 1974 kwam zijn carrière in een stroomversnelling.

Dat jaar sterft onverwacht Piet Theys, dé radiosportjournalist van dat moment, en wordt mijn vader op zijn 34ste gepromoveerd tot chef van de radiosportredactie van de BRT. Men noemt zijn stijl ‘kamervullend en autoritair’. Ook in 1974 start hij met het dagelijkse *Wat is er van de sport*, de radiosportrubriek die tot de jaren 90, trouw om kwart voor zes, een must is voor elke sportliefhebber.

1974 wordt een druk sportjaar. Anderlecht wordt kampioen, met Rensenbrink, Swat Van der Elst, Coeck en Van Binst. De Nederlander Cees Bal wint verrassend de Ronde van Vlaanderen. In juni is er de Wereldbeker voetbal in West-Duitsland, in juli natuurlijk de Tour, en later dat jaar kan Muhammad Ali zijn wereldtitel boksen heroveren.

In Hingene bereddert moeder Thérèse de dagelijkse zaken.

THÉRÈSE: ‘In maart 1974 werd ik heel ziek. Een verschrikkelijke griep. Ik had drie kleine kinderen van wie er eentje, Martijn, nog maar twee jaar oud was. Ik ging op een maandag toch naar school om les te geven. Maar terug thuis voelde ik me doodziek. Jan kwam thuis en tot mijn verbijstering nam die de boel niet over. Hij vouwde zijn krant open en begon die te lezen.

Ik zei: “Jan, ik ben echt ziek, ik kruip in mijn bed.”

“Ja, ja, doe maar,” antwoordde hij en hij las zijn krant verder. Hij begreep dus niet dat hij de kleine Martijn bij zich moest nemen en zorgen dat er eten op tafel kwam en zo.

Dat was de eerste keer dat ik echt teleurgesteld was in hem. In de zin van: ziet hij dat nu niet? Is die nu zo met zijn eigen werk en met zijn eigen bestaan bezig dat hij mij niet ziet, hoe ziek ik ben? Maar ik legde me daarbij neer. De verhouding tussen mannen en vrouwen was toen ook nog anders. Jan was niet de man van de klussen, of om zelf zijn koffer te maken. Ik deed dat allemaal, en ik heb dat altijd met graagte gedaan. Soms was het – om met de dichter Paul Snoek te spreken – “een straf hem lief te hebben”.’

JAN WAUTERS

Wat ik het meest waardeer in vrouwen, zeker in de mijne, is een combinatie van intelligentie en passie. Dat kan een enkele keer wel eens woede worden of omslaan in haat, maar passie moet ik aantreffen. Ik zie de vrouw niet graag in een onderdanige rol als de bijwagen van de man, wel als de bewust zich gevende zonder haar eigen capaciteiten te verloochenen.

(...)

Het goed functioneren van mijn huwelijk heeft te maken met de vele gelijkenissen in ontwikkeling, levensvisie en gevoeligheden, maar ook met de verschillen waar ik niet verder op wil ingaan, maar die het wel spannend houden. Ik kan mij geen andere zo volwaardige relatie voorstellen. Waarbij ik mij de vraag stel: ‘Ben ik het wel waard genoeg geweest, heb ik inderdaad niet meer van mezelf geëxploiteerd in mijn werk?’ Mijn vrouw heeft dat blijkbaar aanvaard en gecompenseerd. Ik heb zoveel respect voor haar dat ik geneigd ben te zeggen: zij is meer waard. Heer, ben ik waardig genoeg om haar man te zijn?

JAN, ZICHZELF OP DE RADIO

THÉRÈSE: ‘Jan versloeg elke week een topmatch in de Belgische competitie en in de week altijd wel ergens een Europacupwedstrijd. In het weekend was het vaak voetbal op zaterdagavond en een wielerklassieker op zondag. En daarbovenop natuurlijk de Tour, het WK wielrennen en alle grote klassiekers in het buitenland. En het WK en het EK voetbal. En de Olympische Spelen. Het stopte nooit.’

Voor mij is dat altijd heel vanzelfsprekend geweest. Wij, kinderen, wisten niet beter. Soms vroegen de vriendjes op school of ik het niet raar vond om mijn vaders stem te horen op de radio. Neen dus, dat vond ik normaal. We luisterden wel naar hem, bij een rechtstreeks verslag (dan was het soms: beeld op televisie en klank op de radio) of om kwart voor zes bij *Wat is er van de sport?*, Maar we planden onze dagen ook niet zo om per se vader op de radio te horen. Soms luisterde ik, soms ook niet. Ik voelde me ook niet de zoon van een bekende Vlaming of zo. Dat hij niet voor de televisie werkte, maar wel voor de radio, droeg daar misschien toe bij. Televisie brengt toch meer beroemdheid, de radio beweegt zich meer in de schaduw.

Ik ervoer hem toen ook niet als een “afwezige vader”. Het was zoals het was. Het kon dat we hem bijna twee maanden niet zagen, als bijvoorbeeld het WK voetbal en de Tour elkaar opvolgden. Soms kwam hij dan tussen die twee evenementen één dag naar huis, net genoeg om goeiedag te zeggen en zijn valies te vullen met vers gerief. Dat compenseerden we dan door in augustus enkele weken samen met vakantie te gaan. Dan was hij wel volledig gefocust op ons gezin, dat waren mooie dagen.

THÉRÈSE: ‘Voor Jan ging zijn werk voor, en omdat hij zowel wielrennen als voetbal versloeg, was hij heel vaak van huis. Ik wist dat en ik gunde hem dat van harte. Nooit een vrij weekend samen. Vaak gescheiden, ik thuis met de drie zonen, hij ergens in het buitenland. Ik ging ook bijna nooit met hem mee, de kinderen ook niet. Hij zou dat lastig gevonden hebben. Hij wilde volledig vrij opgaan in dat moment, die bergetappe of die Europacupmatch, dan kon hij het er niet bij hebben dat vrouw of kinderen daar rondhingen.’

De Jan die ik hoorde op de radio was misschien meer nog de echte Jan dan die in het dagelijkse leven. Je hoorde op de radio zijn ware kern. Thuis kon hij mopperen over details of huishoudelijkheden, dat was zijn wereld niet, dat was zijn mindere zelf. Zijn journalistiek vormde meer de essentie van wie Jan was. Hij was meer zichzelf op de radio dan thuis. Zijn buitengewone taalvermogen en zijn uiterst kritische benadering, zijn talent, zijn “zijn”, hoorde je op de radio.’

Zoals ik hem tijdens het WK in Argentinië in 1978 hoorde spreken over de meedogenloze militaire junta daar, met de ‘gekke moeders’ die op de Plaza de Mayo het verdriet om hun ‘verdwenen’ zonen kwamen uitschreeuwen: dat ‘kwam binnen’, zoals het nu wat modieus heet. Maar tegelijk had hij het ook over het voetbal, met Argentinië uiteindelijk als wereldkampioen en dictator Videla als triomfator, kortom: hoe de voetbalsport en de politiek in dat land en in dat regime met mekaar verbonden waren. Ja, dat was een openbaring voor mij. Ik was nog maar elf toen, maar de analyses van mijn vader zorgden bij mij toch voor een soort vroegtijdige politieke en maatschappelijke bewustwording. Dat er méér was in het leven dan ik in mijn veilige coconnetje als kind in Hingene ervoer. Daar had ik bewondering voor, hoe hij dat bracht.

THÉRÈSE: ‘Rik De Saedeleer en Fred De Bruyne waren toen dé grote namen van de sport op televisie. Fred deed de Tour, Rik het WK. Jan had die allebei niet hoog zitten, hij miste daar toch een brede, algemene en intellectuele vorming. Dat provincialisme ergerde hem, met die duidelijke dialectinvloeden. Dat tekort aan kritische ingesteldheid ook, alsof het supporters waren die aan journalistiek deden. Alsof sport niet meer dan een vorm van entertainment was. Hij keek thuis ook nooit naar een wedstrijd of koers als die twee commentaar gaven – dan nog liever naar een buitenlandse zender. De Saedeleer en De Bruyne probeerden ook, elk op hun eigen manier, een medespeler te zijn in de topsport – inpraten op de bondscoach bijvoorbeeld over de nationale selectie. Dat deed Jan nooit, hij is altijd een observator gebleven, mét een sterke opinie, maar die deelde hij via de radio, niet door zelf een rol op te eisen buiten zijn radiowerk.

Hij vond zijn eigen, eerder ernstige journalistieke benadering daar ver boven verheven. Iedereen die bij de VRT met hem heeft gewerkt, weet: hij was ontzettend veeleisend, kon dominant zijn. Dat kon leiden tot flinke onenigheden, zoals met Marc Stassijns of Mark Vanlombeek destijds. Maar het leidde ook tot het kweken van nieuwe mensen die zijn erfenis koesterden, zoals Peter Vandenbempt en Christophe Vandegoor nu. Ook bij hen hoor je enerzijds veel passie voor de sport, en dat mag, maar zonder ooit de kritische noot en de overwogen of afgewogen analyse te laten varen. Misschien zat er ook wel een concurrentieel element bij. De strijd tussen televisie, waar het publiek zich uitgebreid aan laafde, en de radio, die gaandeweg van zijn pluimen verloor omdat alle belangrijke sportwedstrijden meer en meer live op televisie kwamen. Dat stak ook wel een beetje, vermoed ik.’

Enige na-ijver vanwege het succes van televisie ten nadele van de radio in de jaren 70 en later was inderdaad wellicht niet vreemd aan die afwijzing van tv-collega's. In een verslag over het WK

voetbal van 1974 voor *Wat is er van de sport?* stelde hij vast dat een stadion in Duitsland niet helemaal was volgelopen en hij wist wel waarom: ‘Ach, er is de televisie, in kleur, met voor- en nabeschouwingen, herhalingen tijdens de wedstrijden en nog eens in de rust. Zoveel krijg je niet cadeau in een stadion.’

Als collega's kon hij Rik De Saedeleer en Fred De Bruyne hoogstens gedogen, maar zeker niet waarderen. Populair, maar ook populistisch vond hij ze – en dat laatste wou hij zeker niet zijn. En verbaal tekortschietend vond hij ze ook, maar precies omdat ze voor tv werkten stonden ze wel meer in aanzien dan hijzelf, die voor het kleine medium radio optrad.

Zelf was hij daar wel trots op. Thuis in Kalfort was hij opgegroeid in een kruidenierswinkeltje waar zijn ouders elke klant persoonlijk kenden. Op de radio was mijn vader zijn eigen spreekbuis, terwijl je op televisie een megafoon ter beschikking hebt. De voormalige wielerkampioen De Bruyne ging naast z'n schoenen lopen als commentator, zo vond hij. En De Saedeleer was te Vlaams, sprak Hollanders als ‘ollanders’ uit en dweept te veel met de eigen chouchous, voetballers en trainers. Neen, als mijn vader thuis was, werd er niet naar sport op de BRT gekeken, daar kon hij gewoon niet tegen. Ook latere collega's vond hij te grijs, of zwakkere versies van hemzelf. Typisch voor het sterke karakter dat niemand naast zich kan dulden. Goede secondanten in zijn ogen waren Leo Hellemans voor het voetbal en Luc Van Langenhove voor het wielrennen, maar dan precies omdat ze ‘secondant’ waren, tweede in rang. Frank Raes zag hij wel als zijn poulain, hij heeft hem zelfs nog door het journalistenexamen gesleept, weer opgevist als beste verliezer eigenlijk. Het deed hem dan ook pijn toen hij de nog jonge Raes naar tv zag vertrekken.

JAN WAUTERS

De beste mensen die bij mij gewerkt hebben of er nog zijn, weten dat ze in hun werk lichtvoetig mogen zijn. Maar je moet eerst goed zijn, je werk goed doen, vakman zijn. Bekwaamheid hebben, beoordelingsvermogen, kennis en deskundigheid. Dan ontstaat er vanzelf ruimte voor een aardige vondst. Grapjes maken over een onderwerp is overigens vaak een laatste uitweg voor iemand die de materie niet beheerst en denkt: 'Met een kwinkslag red ik het hier wel.'

En dan de kritiek: ik ontken niet dat ik anderen en zeker mezelf soms tot kwelling kan zijn. Maar ik heb nu eenmaal een hekel aan die 'laat maar, het is al lang goed'-mentaliteit.

JAN OP BEZOEK BIJ ALI

Vader Jan had niets met boksen. Hoewel dat een sport is die ook door literatoren wordt gevolgd, waarover dichters zich hebben gebogen. En een uitzonderlijke figuur als Muhammad Ali speelde natuurlijk ook een grote maatschappelijke rol, was veel meer dan een sportman.

Maar Jan volgde dat wereldje niet écht. Boksen was ook meer iets voor *de Vlaanders*. De beste Belgische bokkers komen toch meestal uit West- of Oost-Vlaanderen? Jean-Pierre Coopman, Freddy De Kerpel, Cyriel Delannoit, Jean-Pierre Bauwens, Karel Sys... Bij ons in Klein-Brabant was boksen toch eerder afwezig.

Je moest vader Jan niets vragen over andere sporten dan wielrennen en voetbal. Atletiek, dat volgde hij nog wel, zeker omdat hij er ook verslag over uitbracht tijdens de Olympische Spelen. De Spelen waren voor hem trouwens telkens gezondheidskuren. Zijn werkethos liet hem enkel concentratie op de wedstrijden toe, afgewisseld met één schotel op restaurant: een stuk vlees en een geweldige gemengde salade. Tien kilo lichter kwam hij weer thuis van zo'n evenement. Maar bijvoorbeeld Formule 1, daar had hij geen enkele kennis van of voeling mee.

Dan had mijn vader veel meer met schaatsen. Dat was weer zijn hang naar Nederland. Het is geen toeval dat hij ons, zijn zonen, namen gaf die eerder in Nederland gangbaar waren: Evert, Benno, Martijn. Jan hield van Nederland, weg van het katholieke provincialisme van het Vlaanderen in de jaren 60, weg ook van het dialect of het kunstmatig opgelegde Algemeen Nederlands. Maar daarnaast was hij ook geboeid door de Nederlandse journalistiek en had hij er vele vrienden, bewonderaars zelf. Vandaar

ook allicht zijn liefde voor de schaatssport. Mijn ouders zijn nota bene getrouwd begin januari 1963, in de koudste winter van de eeuw. Mijn vader kwam wegens de verijsde wegen als bruidegom een uur te laat aan in de niet warm te stoken kerk. Maar twee weken later volgde hij wel de legendarische Elfstedentocht op de Nederlandse tv. En in de jaren 80 werd de Elfstedentocht nog twee keer gereden, en twee keer gewonnen door de Friese boer Evert van Benthem, de man met dezelfde voornaam als mijn oudste broer. Die had dan een vette krantentitel uitgeknipt en opgehangen met de woorden die koningin Beatrix tegen de winnaar had uitgesproken: “Evert, ik ben trots op je”.

Maar boksen, neen dat was niet zijn ding.

Toch kwam hij één keer, voor zover we weten de eerste en de laatste keer, in contact met de allergrootste bokser van de wereld, Muhammad Ali. Het toeval heeft een rol gespeeld, want in augustus en september 1966 vonden de wereldkampioenschappen wielrennen plaats in Duitsland. Het WK op de weg had plaats op 25, 26 en 27 augustus in Nürburg en Keulen. Rudi Altig werd bij de profs wereldkampioen in eigen land, neoprof Merckx eindigde twaalfde, twee plaatsen achter Martin Van den Bossche. Het WK op de piste volgde van 29 augustus tot 4 september in Frankfurt. Romain De Loof, Ferdinand Bracke, Leo Proost, Paul Seye en Yvonne Reynders (die ook al de wegrit bij de vrouwen had gewonnen) brachten vijf medailles mee naar huis voor België.

Op 1 september 1966 hield Muhammad Ali in datzelfde Frankfurt een persconferentie in het vooruitzicht van zijn wereldtitelgevecht tegen de Europese en Duitse kampioen Karl Mildenerger. Ali was bezig met een Europese tournee. Hij verdedigde zijn WBC-wereldtitel liefst vier keer in 1966. De reden? Hij had geld nodig. Ali verklaarde: *‘I’ve made five million dollars in the ring, but 75 percent of it has gone to taxes. Therefore I’m the hardest working man in boxing since Joe Louis.’*

Een zege tegen Mildenerger zou Ali 150.000 dollar opleveren.

De persconferentie op 1 september had plaats in het Frankfurter Waldstadion, waar op 10 september de wereldtitelkamp op het programma stond en waar intussen ook het WK wielrennen op de piste werd georganiseerd.

Vader Jan was toch ter plaatse voor de koers, en dus werd hij ook uitgestuurd om Ali te spreken – voor zover dat mogelijk was tussen een hele horde journalisten die het boksfenomeen wel eens van dichtbij wilden aanschouwen.

Dit was het verslagje daarvan dat hij voor de BRT-radio maakte. Jan noemt Ali nog steeds Clay, hoewel die al een paar jaar de naam Ali verkiest. Je hoort op de opname ook Ali zelf aan het woord. Uit het verslag blijkt duidelijk hoe gevoelig Ali’s bekering tot de islam nog lag op dat moment.

JAN WAUTERS

Elegant maar loom als een luie panter wandelt hij naar het podium. Een prachtexemplaar van het mensenras: 1m93 hoog en 202 Amerikaanse ponden zwaar. Een verlies van 7 pond dus tegenover vorige maand. Hij is nu nog sneller. Als de meester dat zegt, is hij al volop in zijn persconferentie. Hij is er niet direct mee begonnen. Kleine mannetjes met zwarte kastjes waar almaar door licht uitspringt houden hem eerst een kwartier lang in hun greep. Daarvan komen zeker foto’s in de krant morgen. Clay verveelt zich blijkbaar, maar hij is niet alleen. Hij mag niet op zijn nagels bijten, spreken mag hij wel.

Ali: ‘All I can say is that I am happy to be here in Germany. The treatment is nice, the people and the country is nice and clean, I have nothing left to say than that I’m here to fight, not to talk, you can ask your questions now if you have any.’

Prompt vraagt een Israëlische reporter met een lading understatement hoe de wereldkampioen zich dan echt voelt in dit Duitsland.

(Er ontstaat wat rumoer rond het feit dat de reporter zijn Joods-zijn opwerpt, verwijzend naar Clays bekering tot de islam.)

Ali: 'I don't know nothing about that because I'm not an Arab and I'm not a Jew.'

Wie is Clay dan wel?

Ali: 'What I'm gonna do, as soon as I retire, I'm gonna be a fulltime muslim minister, Islamic minister, I have been a minister for the last two years.'

Clay weet nog meer over zichzelf te vertellen. En tot zijn eerstvolgende tegenstander, de Europese kampioen Mildenerger, zegt hij: 'Hij is klaar, ik ben het altijd, het publiek kent mij.'

Het gevecht vindt plaats hier in het stadion op 10 september. Er is geen terugwedstrijd.

Ali: 'He believes in himself, because if he didn't, nobody else would. (...) I have no reason to talk and debate with him on the subject of my creed. All I can say is that for him to be there, be ready, because it will be a good fight. My championship is on the line. There is no return call in the contract. We can all respect a real fight, I mean a rough, tough fight. Don't be worried about talking too much, just be ready that night because I will bring him down.'

Ondertussen tekent hij autogrammen op een door hem gezongen singleplaatje.

Ali: 'That record was for side promotion. I'm not a singer and I myself hate the record.'

In het begin hoort niemand graag zijn eigen stem. Op elke hoes tekent hij nu 'Muhammad Ali'.

Ali: 'No more Cassius Clay, it's now Muhammad Ali.'

Wauters richt zich tot Ali: 'What's in a name? said Shakespeare.'

Ali: 'What?'

Wauters herhaalt: 'What's in a name? said Shakespeare.'

En dan: 'Why no longer Cassius Clay?'

Ali: 'Clay was not my name.'

Muhammad Ali dus, voorgoed.

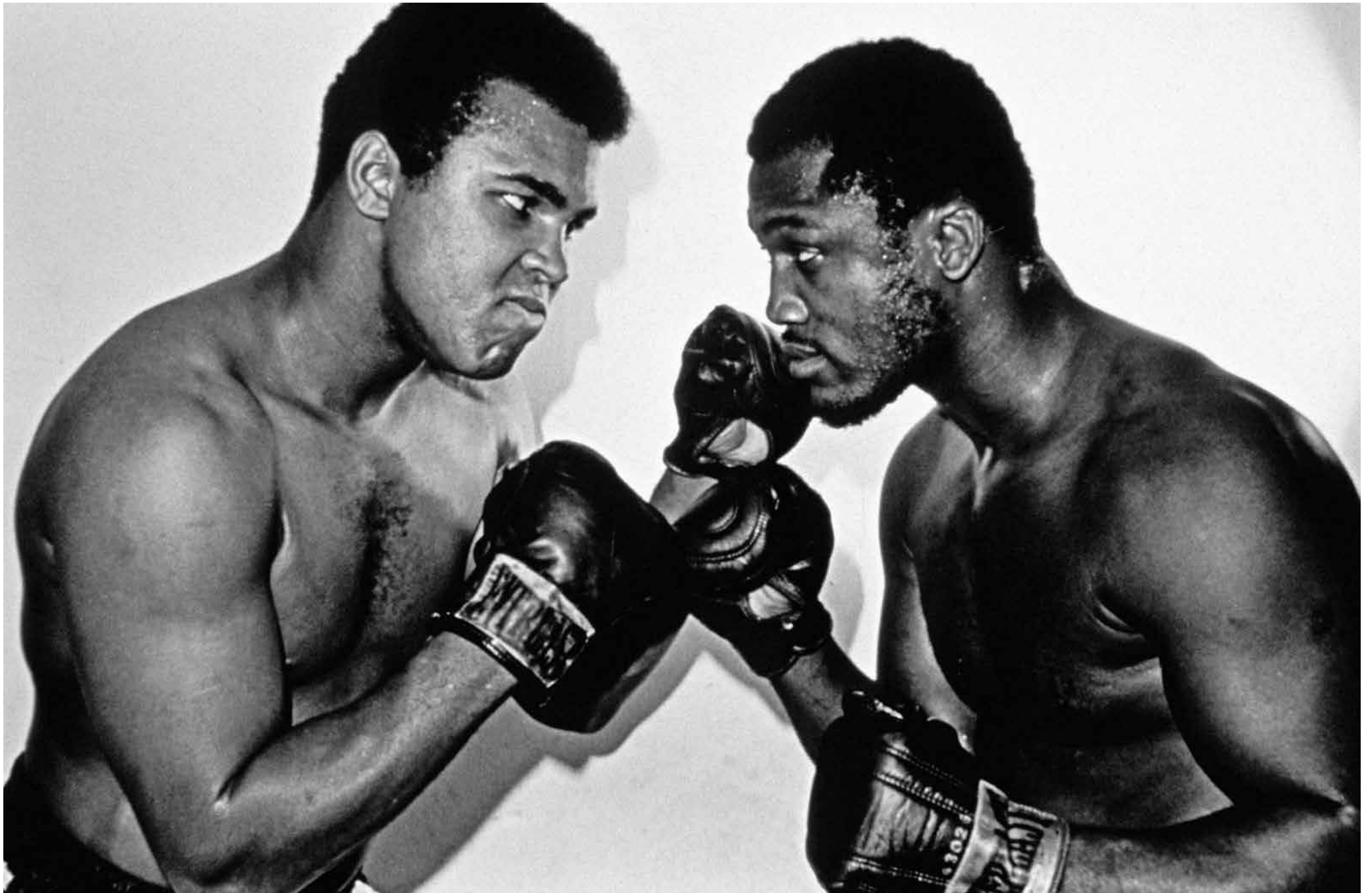
Wauters: 'You never had the intention to write a book about your life?'

Ali: 'Maybe one day after I retire.'

Dat is niet voor morgen. Dag Muhammad, tot ziens, misschien deze week nog bij de finales van de wereldkampioenschappen wielrennen.

Je proeft de lichte – naïeve – ontzetting bij de jonge Wauters bij de vaststelling dat Ali duidelijk niet weet wie Shakespeare is. Dat hij op het eind verwijst naar het wielrennen, duidt er ook alweer op waar zijn liefde ligt. Bijna zeker heeft hij de kamp op 10 september niet bijgewoond. De linkshandige Mildenerger hield tegen Ali wonderwel goed stand tot hij in de 12e ronde moest opgeven met technisch knock-out.

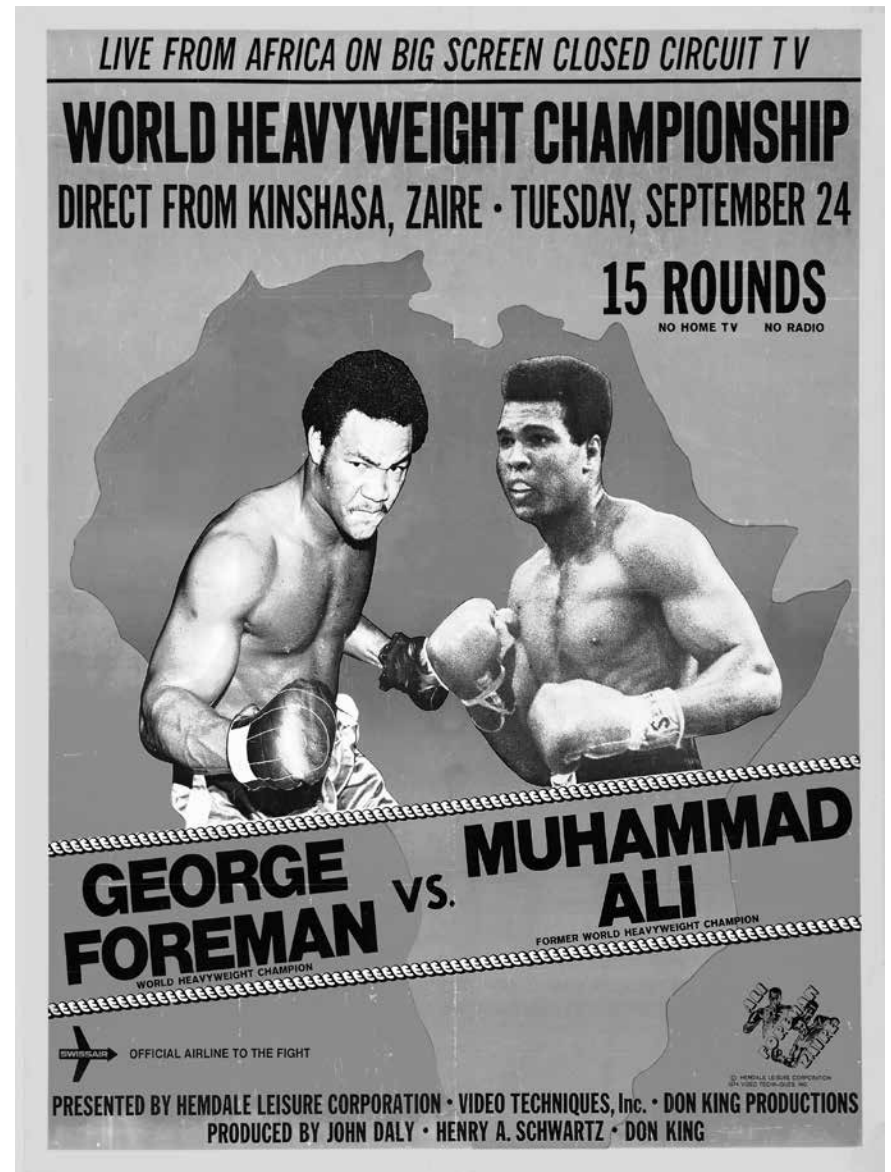
Zou mijn vader later dat jaar naar de wereldtitelkamp van Ali tegen George Foreman, de beroemde *Rumble in the Jungle*, gekeken hebben? Zeker weten doe ik dat niet. Maar ik vermoed dat hij, met zijn bewondering voor elk bovengemiddeld talent en kunnen, en zijn eigen instinct daarvoor, wel degelijk heeft gekeken. Overigens kwam dat gevecht ook niet op de Vlaamse televisie, wel op de Nederlandse, op wat toen nog NOS2 heette. Maar wel midden in de nacht, Belgische tijd. Het is niet meer te achterhalen, maar bij nader inzien en met zijn voorliefde voor de Nederlandse journalistiek en sportverslaggeving durf ik te wedden dat vader Jan daarvoor zijn schoonheidsslaapje zeker heeft overgeslagen.

Ali en Frazier op een promofoto voor hun gevecht in New York in januari 1974

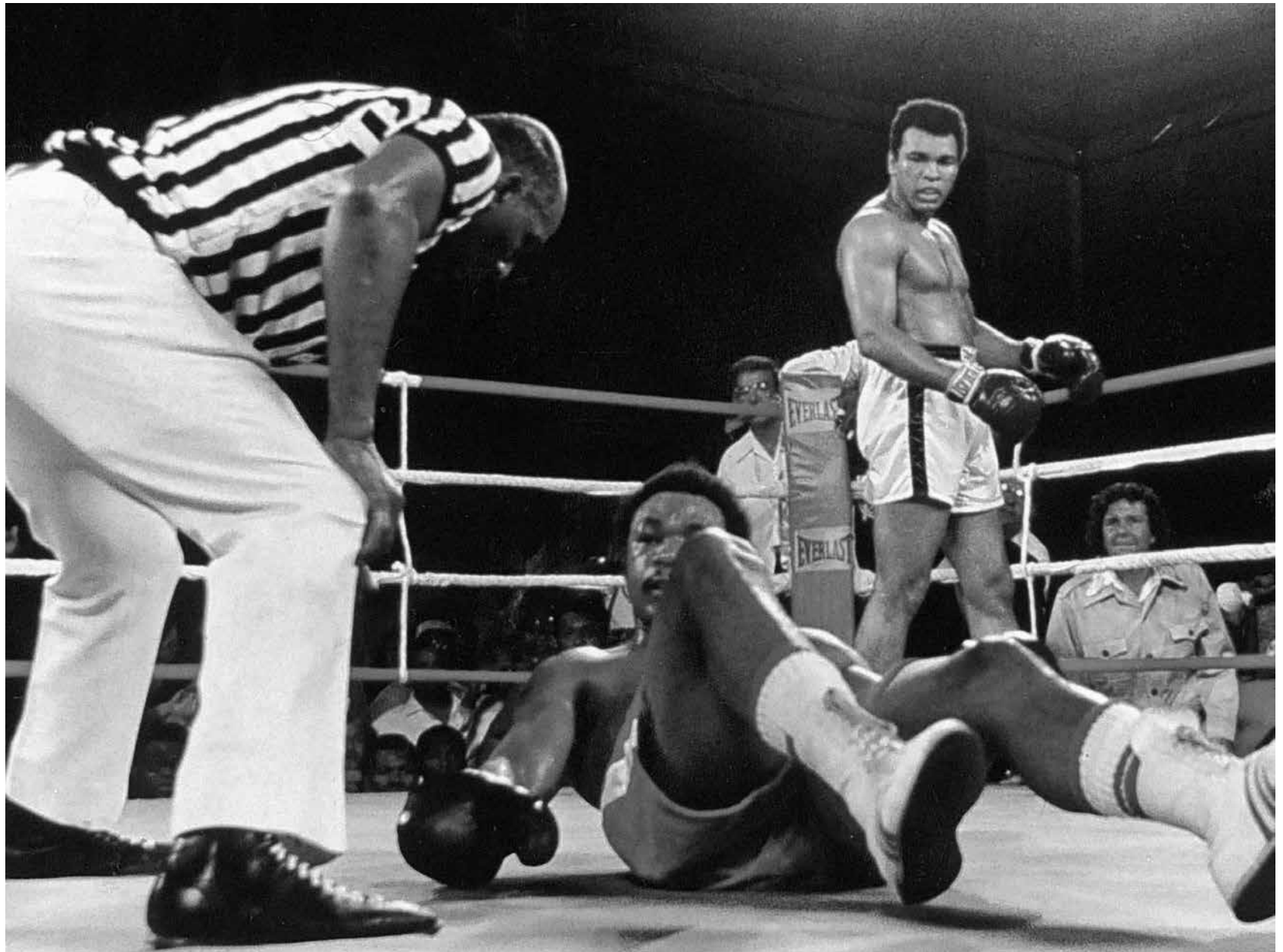
Programmaboekje bij de Grudge Match, de kamp van de wrok

Poster ter promotie van de tv-uitzending van de legendarische Rumble in the Jungle

Mobutu, tussen Foreman en Ali, triomfeert met het Zairese volk in de aanloop naar de wereldtitelkamp

Foreman is geveld, tot zijn eigen verbazing. Ali is weer wereldkampioen.

19 ALI 74 THE RUMBLE IN THE JUNGLE

In 1974 heet Cassius Marcellus Clay Jr. al tien jaar Muhammad Ali, een naam die hij zich toewijst nadat hij zich al op jonge leeftijd tot de islam heeft bekeerd en af wil van zijn *'white man's slave name'*. En hij staat voor een levensbelangrijk jaar als bokser.

Cassius, geboren in 1942, groeit op in Kentucky, een staat waar, zeker in die tijden, raciale segregatie nog evident is. Zijn vader is schilder, zijn moeder huisvrouw, het leven in de fifties biedt zwarten weinig kansen om zich te verbeteren. Eigenlijk zijn er maar twee uitwegen: de muziek (denk aan Fats Domino, Harry Belafonte, Nat King Cole, Louis Armstrong, Ella Fitzgerald, Nina Simone en vele anderen) en... de sport. Een bokstrainer haalt hem van de straat en al heel snel blijkt de kleine Cassius een groot bokstalent.

In 1960 kroont hij zich als amateurbokser tot olympisch kampioen op de Spelen in Rome. Bij zijn terugkomst in de VS toont hij zich voor het eerst als een meester-rijmelaar:

*'To make America the greatest is my goal
So I beat the Russian and I beat the Pole
And for the USA won the medal of Gold.
The Greeks said you're better than the Cassius of Old.'*

Helaas is de realiteit in zijn land dezelfde gebleven, olympisch kampioen of niet. Zelfs al draagt hij de gouden medaille trots om zijn nek, hij wordt in zijn thuisstad Louisville niet toegelaten in een restaurant waar hij een cheeseburger wil gaan eten. *No*

blacks allowed. Het maakt hem explosief, de eerste sporen van zijn revolterende houding worden zichtbaar. Hij zoekt contact met activistische groeperingen die zich verzetten tegen de discriminatie van de zwarten.

In 1964 verslaat hij Sonny Liston en wordt zo voor de eerste keer wereldkampioen bij de profs bij de destijds twee belangrijkste boksbonden, de WBA en de WBC. Hij is een boksfenomeen, zo erkennen alle experts. Twee zaken vallen op. Hij is ontzettend snel, of zoals hij het zelf uitdrukt: *'I'm so fast, I can turn off the bedroom lights and get in bed before it gets dark.'* En: hij vecht vaak met de handen omlaag, zijn tegenstander uitdagend om toe te slaan. Zijn trainer Angelo Dundee daarover: *'He destroyed a generation of fighters by boxing with his hands down. Everyone else who did that got creamed, but Ali was so quick he could get away with it.'*

Tot 1967 blijft hij ongeslagen – op 22 maart van dat jaar is hij veel te sterk voor Zora Folley, zijn 29e opeenvolgende zege bij de profs. Ali wordt schijnbaar onoverwinnelijk geacht.

Mateloos geliefd is hij op dat moment niet, zeker niet bij de blanke bevolking. Ten eerste heeft hij een veel te grote mond (hij schreeuwt om de haverklap *'I am the greatest!'*) en vernedert hij zijn tegenstanders soms verbaal. Ten tweede sympathiseert hij openlijk met de Nation of Islam van Malcolm X, een omstreden beweging die zich verzet tegen de suprematie van blanken en christenen, desnoods met geweld. Dat zet kwaad bloed bij veel Amerikanen, zelfs bij andere *African Americans*. Als bokser zit hij op het toppunt van zijn kunnen (*'float like a butterfly, sting like a bee'*), als Amerikaans burger roept hij veel controverse op. Ali verdedigt zijn sympathie voor de Nation of Islam door te verkondigen dat het hem gaat om zijn islamitisch geloof en om de rechten van de zwarten. Tegelijk bouwt hij ook een vriendschap op met Martin Luther King jr., de activist die consequent geweldloosheid verkondigt.

In 1967 wordt hij opgeroepen om in dienst te treden bij het Amerikaanse leger, dat in Vietnam een verschrikkelijke oorlog voert tegen de communistische Vietcong. Ali weigert. Het is wereldnieuws!

‘Oorlog is tegen de principes van de Koran’, verklaart hij. ‘De Vietcong zijn niet mijn vijanden. Waarom zouden ze van mij mogen eisen dat ik een uniform zou aantrekken en tienduizend mijl van huis bommen zou gooien op gekleurde mensen in Vietnam, terwijl *so-called negro people* in Louisville behandeld worden als honden en niet de meest eenvoudige mensenrechten krijgen?’

Later verklaart hij ook: ‘Zwarten werden opgeroepen om in Vietnam te gaan vechten, maar wanneer ze terugkeerden naar Amerika, konden ze niet eens een hamburger bestellen in een restaurant.’ En: ‘De blanken pretenderen de grootsten te zijn. Maar eigenlijk zijn wij, de zwarten, de grootsten. Wij hebben de beste atleten, jazzmuzikanten, rockers, de besten in football en baseball. Maar Amerika maakt alles blank wat goed is: Jezus is blank, de Kerstman is blank, Tarzan is blank, Miss USA is blank, zelfs Sneeuwwitje. Ziedaar de leugen van de racisten.’

Wereldkampioen of niet, Ali wordt gestraft voor zijn insubordinatie. Zijn wereldtitels worden hem ontnomen en hij wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar. Hij gaat in beroep en blijft op vrije voeten. De volgende jaren ligt zijn boksloopbaan volledig stil. Terwijl de juridische steekspelen doorgaan, wordt hij overal in het land door het meer progressieve deel van de Amerikanen opgevoerd als een held: een anti-oorlogsheld, een pro-mensenrechtenheld. Hij geeft ontelbaar veel speeches, waarin hij onder meer zegt: ‘Men verwacht van mij dat ik ga vechten in Vietnam, terwijl op hetzelfde moment mijn volk hier in de VS wordt gebrutaliseerd. *Hell no!* Tegen de mensen die beweren dat ik veel verloren heb door de dienst te weigeren, zeg ik: ik heb

vooral veel gewonnen. Ik heb rust in mijn hart, ik heb een gerust geweten. En ik ben trots. *I wake up happy, I go to bed happy, and if I go to jail I'll go to jail happy.*’

In 1970 herwint hij het recht om te boksen, in juni 1971 wordt ook de strafrechtelijke veroordeling tenietgedaan door het Hoogerechtshof.

Op 8 maart 1971 probeert hij in Madison Square Garden in New York zijn WBA- en WBF-wereldtitel te heroveren. De tegenstander is Joe Frazier, net als Ali op dat moment nog ongeslagen. De aanloop naar dat gevecht, later *The Fight of the Century* genoemd, verloopt bitsig. Ali beschouwt zichzelf als de ware vertegenwoordiger van de zwarten en de vijand van discriminatie. Hij noemt de meer conservatieve Frazier ‘*Uncle Tom*’, een zwarte, gedweeë pion van het blanke establishment. Ali roert zijn grote mond nog meer: ‘De enige supporters van Frazier zijn blanken in kostuums, sheriffs uit Alabama en leden van de Ku Klux Klan.’ Frazier laat zich niet onbetuigd en spreekt Ali opzettelijk aan met de naam Cassius Clay.

In de ring is Frazier gewoon beter die avond, hij wint op unanieme beslissing. Voor Ali een harde noot. Drie jaar stilgelegen, gefaald in zijn poging om weer wereldkampioen te worden en geklopt door zijn aartsrivaal. *The Greatest* is niet meer zo *great*.

Tot 1974 bokst Ali nog dertien kampen. Hij wint er twaalf van, verliest alleen een keer van Kenny Norton. Ali is weer ijzersterk, maar de échte revanche na zijn schorsing en zijn nederlaag tegen Frazier zal er pas zijn als hij in '74 twee doelen kan bereiken: Frazier tot moes slaan als weerwraak en de wereldtitel heroveren door de regerende wereldkampioen George Foreman te kloppen. Het worden ook zijn enige twee kampen in dat jaar. Ali is er dan

al 32, maar hij is vastberaden om door de wereld weer tot de allergrootste te worden uitgeroepen.

Deel 1 van het plan komt er op 28 januari 1974. Madison Square Garden is het decor voor het grote revanchegevecht tussen Ali en Frazier. Inzet is de NABF-titel bij de zwaargewichten, maar die stelt niet zoveel voor in vergelijking met de WBA- en WBF-titels. Het gaat echter niet om die titel, het gaat erom wie van de twee nu echt de sterkste is. En vooral: de winnaar mag het later dat jaar opnemen tegen Foreman om de échte wereldtitel.

Net als voor hun duel in 1971 verloopt de voorbereiding ook deze keer tumultueus. Het televisiestation ABC nodigt Ali en Frazier uit voor het programma *Wide World of Sports* in hun studio's in New York. De twee bokkers kijken samen naar het volledige beeldverslag van hun eerste gevecht van drie jaar eerder. In het begin verloopt het onderonsje nog vriendelijk, met wat plaagstoten en grappen ertussendoor. Maar die leuke stemming blijft niet duren. De twee beginnen elkaar verrot te schelden, Ali noemt Frazier 'dom' en neemt hem in een soort van houdgreep. Bijna komt het tot een heus gevecht op televisie.

De kamp zelf verloopt eigenlijk minder spannend. Ali is doorlopend de betere, met meer geslaagde punches en een slimmere tactiek, en hangt ook de clown niet uit, hij blijft *focused*. Na 12 ronden is het verdict heel duidelijk: Ali krijgt het voordeel van de drie scheidsrechters, al is het verschil niet enorm groot. Zijn beloning is een wereldtitelgevecht (WBA-WBC) tegen de regerende wereldkampioen George Foreman in het najaar.

De op dat moment nog niet bekende, excentrieke bokspromotor Don King slaagt erin om Ali en Foreman voor dat wereldtitelgevecht aan zich te binden door hen elk 5 miljoen dollar te garanderen. Maar dan moet hij wel op zoek naar een *venue* en sponsors die hem die 10 miljoen dollar willen geven, plus natuurlijk nog een

flinke winst. In de Verenigde Staten zelf vindt hij geen kandidaten voor zo'n grote investering. En dan is daar de redding...

Het land dat wij nu Congo (of de Democratische Republiek Congo of Congo-Kinshasa) noemen, heet op dat moment Zaïre. President Mobutu regeert het land, dat in 1960 onafhankelijk werd van België, al sinds 1965 als een dictator. In 1971 verandert hij de naam van het land officieel in Zaïre, naar de gelijknamige stroom. Het is een poging om alles wat nog ruikt naar de voormalige kolonisatie uit te veegen en zijn land als vertegenwoordiger van een bewust en trots Afrika te tonen. De daaropvolgende nationalisering van allerlei bedrijven wordt dan ook de 'zaïrisering' genoemd.

Voor Mobutu werkt op dat moment de Duits-Amerikaanse investeerder Fred Weymar. Die was ooit lid geweest van de German American Bund, een organisatie die voor en tijdens Wereldoorlog II de promotie van het nazisme deed in de VS. Weymar werd na de oorlog verbannen uit Amerika, stortte zich in allerlei dubieuze financiële praktijken, waaronder het beheer van de Zwitserse bankrekeningen van Mobutu.

Weymar hoort van Kings zoektocht naar een organisator voor de wereldtitelkamp bij de zwaargewichten en doet Mobutu dromen: wat als Zaïre de kamp zou ontvangen? Een dergelijk superevenement, voor vele miljoenen televisiekijkers, zou het imago van Zaïre en van Mobutu zelf een flinke boost geven. Mobutu zet het licht op groen. Dat afgesproken wordt dat 42% van de ticketinkomsten in Mobutu's persoonlijke schatkist zou verdwijnen, helpt ook.

Weymar benadert Hank Schwartz, de man die tientallen jaren lang instaat voor de televisieproductie van alle grote bokswedstrijden en een vaste partner van Don King. Die laatste zet meteen een nogal duister netwerk van bedrijven en sponsors op die de organisatie van het gevecht in Kinshasa zullen financieren.

Door de locatie in Zaïre krijgt het gevecht een bijkomende dimensie. Meer dan ooit wordt Ali, veel meer dan tegenstander Foreman, het symbool voor de ‘bevrijding van de zwarten/Afrikanen van het blanke juk’. Hij verklaart: ‘Mijn voorouders komen van Zaïre. Ik wil de wereldtitel heroveren die mij ontstolen werd. Dit wordt het grootste sportspektakel van de moderne tijden. Ik bied het aan aan Afrika.’ Don King gaat nog een stapje verder. Hij laat posters opmaken met de slogan *‘From Slave Ship tot Championship’*. Mobutu laat zelf ook posters ontwerpen met daarop: *‘Un cadeau pour le peuple zaïrois et un honneur pour les noirs’*.

Over het despotisme en de mensenrechtenschendingen van Mobutu wordt met geen woord gerept, ook niet door Ali. Dat Mobutu zijn tegenstander Patrice Lumumba – met medeweten van de Belgische overheid – heeft doen verdwijnen? Niets daarover. Dat Don King én Mobutu het gevecht en de locatie ervan misbruiken voor persoonlijk financieel gewin? Ook daarover wordt gezwegen.

Beide bokkers reizen al weken tevoren af naar Zaïre. Foreman houdt zich eerder gedeisd, maar loopt op training een kleine blessure op aan het oog. Mobutu himself verbiedt Foreman en zijn entourage om het land te verlaten om zich in de VS medisch te laten verzorgen, bang als hij is dat de kamp niet zou kunnen doorgaan. De blessure maakt wel dat de kamp, oorspronkelijk op 25 september geprogrammeerd, met enkele weken wordt uitgesteld.

Ali is intussen zijn flamboyante en luidruchtige zelf en geeft vlot actes de présence daar waar ze hem vragen. Hij daagt uit en doet dat het liefst op rijm: *‘You think the world was shocked when Nixon resigned? Wait till I whup George Foreman’s behind. Float like a butterfly sting like a bee, his hands can’t hit what his eyes can’t see. Now you see me, now you don’t, George thinks he will, but I know he won’t. I done wrestled with an alligator, I done tussled with a whale. Only last week I murdered a rock, injured a stone and hospitalized*

a brick. I’m so mean I make medicine sick.’ Ali was een pionier van de rap, die pas veel later als muzikaal genre eerst de VS en later de wereld zou veroveren...

De Zaïrezen zijn duidelijk op zijn hand, zelfs al is Foreman ook een Afro-Amerikaan. Ook in de VS is Foreman nooit aanvaard als een vertegenwoordiger van de zwarte bewoners van zijn land. Toen hij in 1968 olympisch kampioen werd in Mexico door Jonas Cepulis uit de USSR te kloppen, reageerde hij eerder lauw en showde daarbij een kleine Amerikaanse vlag. Iemand als Ali zou, midden in de Koude Oorlog, een dergelijke triomf aangegrepen hebben om zijn trots als Afro-Amerikaan uit te schreeuwen. Foreman heeft in Zaïre ook zijn twee Duitse herders mee, wat de Zaïrezen doet denken aan de tijd van de brute kolonisten. En hij ‘mengt’ zich liever niet onder de lokale bevolking. Neen, de toen nog eerder introverte en zwijgzame Foreman is op dat moment niet erg populair, zeker in vergelijking met de flamboyante Ali.

Eind september wordt er in Kinshasa al wat opgewarmd met een driedaags muziektfestival, Zaïre 74, dat helemaal draait rond ‘zwarte’ en Afrikaanse muziek. Tienduizenden toeschouwers zien de concerten van onder meer Miriam Makeba, BB King, James Brown, Bill Withers, Manu Dibango, The Crusaders en The Spinners.

Het is lang wachten, maar de kamp heeft uiteindelijk plaats op 28 oktober om 4 uur ’s nachts plaatselijke tijd. Dat laatste natuurlijk om het gevecht in primetime te kunnen uitzenden in Amerika. De *venue* is eigenlijk een voetbalstadion: het Stade du 20 Mai, voorheen het Stade Roi Baudouin en tegenwoordig het Stade Tata Raphaël (naar de Vlaamse scheutist-missionaris Raphaël de la

Kethulle de Ryhove) genoemd. Het is ook de plaats waar Mobutu soms zijn politieke tegenstanders gevangenhoudt en laat martelen.

60.000 mensen in de tribunes die in het Lingala ‘*Ali Boumaye!*’ (‘Ali, vermoord hem!’) roepen. Naar schatting één miljard kijkers wereldwijd voor de televisie. *The Rumble in the Jungle*, zoals de kamp later werd betiteld, is op dat moment zeker het best bekeken sportevenement aller tijden.

Foreman is volgens de gokkantoren de favoriet. Big George had Frazier én Norton geklopt, twee bokkers tegen wie Ali al verloren had. En vooral: hij is nog maar 25, zeven jaar jonger dan Ali, van wie men vermoedt dat hij ‘op de terugweg’ is.

Foreman heeft enorm veel kracht, maar Ali is slimmer. Zo past Ali de ‘*rope-a-dope*’-tactiek toe, mede bedacht door zijn trainer Angelo Dundee. Hij gaat in de touwen hangen, laat Foreman wild beuken zonder echt punten te scoren, en slaat dan raak terug. Of hij gaat over Foreman heen hangen en leunen, tot die er gek van wordt. Foreman slaat als een bezetene, maar raakt weinig, en toont na enkele ronden al tekenen van vermoeidheid. De punches van Ali zijn zeldzamer, maar ook gericht. Hij daagt Foreman bovendien voortdurend verbaal uit: ‘*They told me you could punch, George*’ of ‘*Is that all you got, George?*’

In ronde 8 is het zover: een vermoeide Foreman bezwijkt onder een slagenregen van Ali en zakt neer. Scheidsrechter Zack Clayton legt de kamp stil, Ali wint met ko! Ali leidt op dat moment ook bij de drie rechters: 68–66, 70–67 en 69–66.

Foreman reageert aanvankelijk zeer zuur op het vernederende verlies. Zo beweert hij dat de touwen extra los waren gespannen om Ali toe te laten zijn *rope-a-dope*-tactiek te hanteren. En zelfs dat er een verdovend middel in zijn water zou zijn gedaan, ‘want dat smaakte naar medicijn’. Of dat de scheidsrechter hem wel érg

snel had uitgeteld. Komt daarbovenop dat Foreman het gevoel heeft dat het Zaïrese volk hem nooit gesteund heeft.

Dat alles maakt dat Foreman jarenlang met veel bitterheid aan de kamp terugdenkt en dat de relatie met Ali slecht is. Dat blijft niet zo: naarmate de jaren verstrijken, slijt de rivaliteit en worden de twee vrienden, ook omdat Ali zijn grote mond veel minder roert en zachtaardiger wordt, zeker wanneer de ziekte van Parkinson hem treft.

In 1996 verschijnt over *The Rumble in the Jungle* de filmdocumentaire *When We Were Kings* van regisseur Leon Gast. Die film wordt ontzettend goed onthaald en krijgt een Oscar in de categorie Beste Documentaire. Bij de prijsuitreiking in 1997 komen Ali, toen duidelijk al erg verzwakt door zijn ziekte, en Foreman zij aan zij op het podium.

De in Zaïre/Congo heroverde wereldtitel heeft Ali’s eerherstel compleet gemaakt. Hij wint niet met de grote flair, niet door te dansen en zich zo met snel voetenwerk ongrijpbaar te maken voor zijn tegenstander. Neen, hij kiest voor een defensieve tactiek. Maar hij wint en schudt daarmee de straf die de ‘witte rechtbank’ in de VS hem gegeven had voor zijn desertie, helemaal van zich af.

Foreman bokst nog tot z’n 48ste. Pas in 1997 gooit hij definitief de handschoenen in de ring, na 81 profkampen, waarvan hij er 76 wint, 68 met ko. Die ene zwoele nacht in Kinshasa is dan niet meer dan een lang vervlogen herinnering.

Ali boekt nog een paar gedenkwaardige zeges, vooral die in 1975 tegen Frazier in de *Thrilla in Manila* (want uitgevochten op de Filipijnen) en tegen Norton in New York in 1976. De rest van zijn tegenstanders zijn ‘klein grut’. Zo beschouwen Amerikanen zijn kamp tegen Jean-Pierre Coopman op 20 februari 1976 als een fait divers, al was het voor mij als achtjarige toch iets om naar uit te

kijken. De kamp vond in Puerto Rico plaats, tijdens de nacht in België. Ik weet nog dat ik 's ochtends het nieuws van de nederlaag van onze Coopman hoorde. Uiteraard, het kon haast niet anders. Dat wisten we, maar we waren toch trots dat iemand van ons in de ring had mogen staan met Ali.

Na nederlagen tegen Leon Spinks, Larry Holmes en Trevor Berbick – die laatste kamp werd aangekondigd met de profetische titel *Drama in Bahama* – houdt Ali het in 1981 voor bekeken. Drie jaar later worden de eerste tekenen van parkinson vastgesteld. Die ziekte velt hem in 2016.

In 1979 geeft Ali een acte de présence in België. Sponsor Fiat en het BOIC betalen 7,5 miljoen frank (187.000 euro), toen een astronomisch bedrag, om hem naar hier te halen. Via tussenstops in Londen en Oslo landt hij op 31 mei op Zaventem. Hij wordt vergezeld door Veronica Porché, zijn derde vrouw en moeder van de voormalige boksster Laila Ali. Van de luchthaven gaat het naar het Hyatt Hotel in Brussel, waar hij de presidentiële suite betreft. Hij luncht er met een resem hoogwaardigheidsbekleders, inclusief enkele toppolitici, en drukt de hand van Eddy Merckx.

Daarna wordt hij naar het Gentse Kuipke gevoerd onder begeleiding van een indrukwekkend aantal bodyguards. Fiat had het groots gezien, maar verkocht slechts 1000 tickets, een teleurstelling. Reden: de exuberante toegangsprijzen, variërend van 500 tot 4000 frank. Wie er nog een 'exclusief diner met The Greatest' bij wil, betaalt daar nog eens 1000 frank bovenop. Ali, die dan al duidelijk overgewicht torst, bokst er enkele korte rondjes tegen gewillige sparringpartners. Merckx en Lucien Van Impe zijn bij de eretoeschouwers. Jean-Pierre Coopman is er ook, maar Ali herkent hem nauwelijks – Coopman krijgt wel twee kussen.

De volgende dag, 1 juni, doet Ali nog Antwerpen en Luik aan. In Antwerpen groet hij enkele duizenden nieuwsgierigen op de parking van de Grand Bazar in Schoten. Hij luncht in restaurant

Ten Weyngaert en maakt er kennis met de kampioenen van SK Beveren – Jean-Marie Pfaff vraagt hem een foto te signeren met daarop de woorden: *'From the greatest to the other greatest'*. Ten slotte vecht hij in Luik nog een korte demonstratiekamp tegen de lokale bokser Albert Syben, op dat moment Belgisch kampioen bij de zwaargewichten.

The Rumble in the Jungle van 1974 heeft alles veranderd voor Ali. Het is zijn grote revanche na zijn schorsing als dienstweigeraar. Maar het is vooral een statement: hij, de *poor man's black kid* uit Kentucky, de bestrijder van onrecht en discriminatie, die zich in het hart van zwart Afrika tot de beste bokser van de wereld én van alle tijden kroont.

Vanaf 1974 wordt Ali steeds minder de controversiële *black nationalist*. Ook blank Amerika én de rest van de wereld juichen hem steeds meer toe als de beste bokser aller tijden, als een geliefde held, maar ook als een zeer gewaardeerde voorvechter van *civil rights*. Zijn politiek en sociaal activisme wordt steeds minder als 'staatsgevaarlijk' beschouwd. Hij wordt ingezet als 'diplomaat' over de hele wereld, hij neemt deel aan *fundraisers* voor goede doelen en zet zich in voor burgerrechten. In 2005 krijgt hij een van Amerika's hoogste onderscheidingen, de Presidential Medal of Freedom, uit de handen van president George W. Bush junior.

Foreman zegt er later over: 'Ali is altijd groter geweest dan boksen. Hij heeft de wereld veranderd. *He truly was the greatest sportsman of all time.*'

Maar Ali is niet de man van de klare lijn, ook al bedoelt hij het wellicht goed. Zijn houding en standpunten zijn vaak dubbelzinnig, of inconsequent.

Enerzijds is hij de voorvechter van de burgerrechten van de *African Americans* en durft hij in te gaan tegen discriminatie en onderdrukking, ook als die uitgaan van machtige leiders en

instanties. Weinigen hebben zoveel betekend voor de anti-establishmentbewustmaking van de zwarten wereldwijd als hij. Maar anderzijds toont hij geen morele bezwaren wanneer hij sympathiseert met dictators als Mobutu (Zaire), Marcos (Filipijnen), Soeharto (Indonesië) en de Saudische sjeiks. Hij steunt de in Europa zeer omstreden Ronald Reagan in zijn presidentiële campagne. En vooral in zijn jongere jaren is hij goede vriendjes met de Nation of Islam, die erg radicale standpunten inneemt. Ali is nooit onbesproken, dat is het minste wat je kan zeggen.

Maar in 1974 toont hij dat hij de allerbeste bokser ooit is. En dat hij de ballen heeft om dat luidop te verkondigen, in het hart van Afrika, voor een miljard tv-kijkers.

JAN, DE VOETBALMAN

THÉRÈSE: ‘In juni 1974 trok Jan naar het WK voetbal in wat toen nog West-Duitsland heette. Voor zover mijn geheugen me niet in de steek laat, reed ik enkele weken later met mijn auto naar Frankfurt, wellicht om Jan verse kleren te brengen. Als hij een EK of WK voetbal of de Olympische Spelen combineerde met de Ronde van Frankrijk, kon het zijn dat hij tussendoor niet naar huis kwam, zeker als de twee elkaar overlaptten, zoals in 1974. Waardoor ik hem dus een koffer met schone kleren bracht.

In 1976 eindigde de Tour op 18 juli in Parijs. Diezelfde dag begonnen de Olympische Spelen in Montreal. Ik ben toen met een valies verse kleren naar de luchthaven Charles de Gaulle, boven Parijs, gereden, waar Jan en ik elkaar wonder boven wonder vonden – er bestonden nog geen gsm’s! Hij gaf zijn “oude valies” aan mij, ik overhandigde hem zijn “nieuwe valies”, en weg was hij weer, naar Canada. Zo ging dat.

Dat ik in 1974 naar Frankfurt reed met de kleine baby Martijn mee in de auto – dat weet ik nog wel zeker – kan erop wijzen dat het de dag van Polen-West-Duitsland was, dat op 3 juli werd gespeeld in het Waldstadion in Frankfurt. De winnaar van die match plaatste zich voor de finale.’

Ik logeerde tijdens het WK ’74 met mijn oudere broer Evert bij mijn grootmoeder in Kalfort. Hoewel we meer hadden met de koers, en zeker met Merckx, dan met voetbal, keken we wel naar de Wereldbeker op de zwart-wittelevisie. Al was het maar om mogelijk een glimp van vader Jan in de tribunes op te vangen. Jan, die met veel liefde keek naar de versnelling van Johan Crujff.